73.LF
LJUBLJANAFESTIVAL.SI

Mestna občina Ljubljana | SAVA ZAVAROVALNICA

OD ČARDAŠA DO VALČKA
FROM CSÁRDÁS TO WALTZ

Gala koncert ob 40-letnici delovanja orkestra
40th Anniversary Gala

SREDIŠČE VAŠIH DOŽIVETIJ
AT THE HEART OF YOUR EXPERIENCE

Ljubljana, **20. 6.–12. 9. 2025**

Ustanoviteljica Festivala Ljubljana je Mestna občina Ljubljana.
The founder of the Ljubljana Festival is the City of Ljubljana.

Mestna občina Ljubljana

Častni pokrovitelj Ljubljana Festivala 2025 je župan Mestne občine Ljubljana, Zoran Janković. / *The Honorary Patron of the Ljubljana Festival 2025 is the Mayor of the City of Ljubljana, Zoran Janković.*

Petek, 22. avgust 2025, ob 20.30
Friday, 22 August 2025, at 8.30 pm
Poletno gledališče Križank / *Križanke Summer Theatre*

OD ČARDAŠA DO VALČKA
FROM CSÁRDÁS TO WALTZ

Gala koncert ob 40-letnici delovanja orkestra
40th Anniversary Gala

BUDIMPEŠKI ROMSKI SIMFONIČNI ORKESTER
BUDAPEST GYPSY SYMPHONY ORCHESTRA

Program / *Programme:*

Neznani avtor / *Unknown Author*: Bliskoviti čardaš / *Lightning Csardas*

Johannes Brahms: Madžarski ples št. 5, WoO 1 / *Hungarian Dance No. 5, WoO 1*

Vittorio Monti: Čardaš / *Csárdás*

András Farkas: Ciganska fantazija / *Gypsy Fantasia*

Mariano Marquina: Španski ciganski ples / *Spanish Gypsy Dance*

Neznani avtor / *Unknown Author*: Solo za violončelo / *Cello Solo*

Ede Reményi: Leti, lastovka moja / *Fly, My Swallow*

Johann Strauss mlajši: Grom in strela, op. 324 / *Thunder and Lightning, Op. 324*

* * *

Gioachino Rossini: Uvertura iz opere Viljem Tell / *William Tell Overture*

Johann Strauss mlajši: Trič-trač polka, op. 214 / *Tritsch-Tratsch-Polka, Op. 214*

Franz von Suppé: Uvertura iz operete Lahka konjenica / *Light Cavalry Overture*

Neznani avtor / *Unknown Author*: Cimbalski solo / *Cymbal Solo*

Neznani avtor / *Unknown Author*: Skupnosti, madžarski ljudski napev / *Societies, Hungarian folk song*

Georges Bizet: Carmen, izbor stavkov iz suit / *Carmen Suites, selected movements*

Aram Iljič Hačaturjan: Ples s sabljami iz baleta Gajane / *Sabre Dance from Gayane*

Gioachino Rossini: Uvertura iz opere Seviljski brivec / *Overture from The Barber of Seville*

Johannes Brahms (1833–1897) je bil velik ljubitelj madžarske romske glasbe. V stik z njo je prišel v letih madžarske revolucije 1848/49, ko so v Hamburg prihajali madžarski emigranti, med katerimi so bili tudi glasbeniki, ki so v mestu in kavarnah igrali svojo glasbo in širili ta repertoar. Med njimi je bil violinist Ede Reményi, s katerim se je Brahms seznanil in leta 1853 sta skupaj odšla na turnejo. Pod temi vplivi je napisal 21 *Madžarskih plesov*. Čeprav so znani vsi, je ***Madžarski ples št. 5*** najbolj priljubljen, z največ folklornega kolorita: hiter in poskočen z eksotičnimi elementi, slavnostnega, skorajda ekstatičnega vzdušja.

Vittorio Monti (1868–1922) se je rodil v Neaplju, večino življenja pa služboval kot dirigent v Parizu, kjer je najraje pisal operete in balete, slaven pa je postal s skladbo ***Čardaš*** (1904). Čardaš je madžarski ljudski ples. Montijev je v dvočetrtinskem taktu, rapsodičnega vzdušja. Deli se na sedem kratkih delov, ki se dopolnjujejo v kontrastnih tempih in po značaju. Prvi je počasen *andante-largo*, sledi hiter *allegro vivo*, itd.

András Farkas (1945), sin madžarskega skladatelja Ferenca Farkasa, sicer pa dirigent in švicarski državljan, je vodil tako Filharmonični orkester iz Budimpešte kot tudi Komorni orkester iz Lozane in Orkester švicarske Romandije, poleg tega je ustanovitelj ateljeja za zborovsko glasbo in zborovsko dirigiranje. ***Ciganska fantazija*** je poklon tradiciji in barviti folklori dežele, od koder izvira.

Tragična osebnost, španski glasbenik **Mariano Marquina (1916)**, rojen v Madridu, je bil med drugo svetovno vojno, leta 1941, deportiran v koncentracijsko taborišče Mauthausen in tam istega leta umrl. V Španiji se za avtohtono romsko manjšino uporablja izraz Cigani, Gitanos, kot posledica zgodovinskih okoliščin, saj na ozemlju države prebivajo od 15. stoletja. Njihova vihrava narava in barvita glasba sta navdihnili tudi Marquina, kar bo jasno začutiti v ***Španskem ciganskem plesu***.

Ede Reményi (1828–1898) je violino študiral na Dunajskem konservatoriju. Zaradi revolucionarne drže je bil izgnan iz Avstro-Ogrske, v Nemčiji spoznal Brahmsa ter ga navdušil za madžarsko romsko glasbo. Reményi se je kasneje spoprijateljil tudi s Franzem Lisztom, kar je močno vplivalo na njegovo ustvarjanje. Za njegovo glasbo je bilo značilno, da je na edinstven način spajala tehnično briljanco in čustveno globino, tudi v skladbi ***Leti, moja lastovka***.

Drugi del sporeda, ki v ospredje postavlja opere, operete in balet, zaokrožata uverturi **Gioachina Rossinija (1792–1868)**, najstarejšega predstavnika belcanta. Zanj je znano, da je utrdil formo cabalette (hitri stavek) in kavatine (počasni stavek). ***Uvertura k Viljemu Tellu*** je zaradi sijajne efektivnosti pogosto tudi samostojno koncertno delo. ***Seviljski brivec*** velja za veličasten zaključek opere buffe. Uvertura očara z duhovito glasbo, ritmiziranimi melodijami in vihravimi ansambelskimi zaključki, zato se tudi ta nemalokrat znajde na koncertnih sporedih.

Franz von Suppé (1819–1895) je bil avstrijski skladatelj, rojen v Splitu. Otroštvo je preživel v Zadru, a se pri šestnajstih letih preselil

na Dunaj in se tam navdušil nad operetami in delom Offenbacha. Pisal je v romantičnem slogu. V opereti ***Lahka konjenica*** se vrstijo ljubezenske intrige, ime pa se nanaša na baletno skupino madžarske grofice, ki se zaplete v afero z baronom. Ta uvertura je pravi biser v Suppéjevem opusu: izmenjujejo se pompozna trobila in melodična, spevna godala.

Carmen je veristična opera mojstra francoske opere druge polovice 19. stoletja **Georgesa Bizeta (1838–1875)**. Znamenita zgodba o nevarno zapeljivi in privlačno divji španski ciganki s tem imenom je ljudska drama, ki govori o posledicah neukrotljivih strasti. Dvorjenje, ljubezen in spletkarjenje se sprevržejo v maščevanje in celo smrt. *Carmen* je polna folklornega kolorita s primesmi orientalizma, od španskih Romov do drugih priseljencev. Na koncertnih odrih je zelo znana suita *Carmen* z naborkom najatraktivnejših odlomkov iz opere.

Aram Hačaturjan (1903–1973) je eden najpomembnejših armenskih skladateljev, ki je balet ***Gajane*** posvetil svetnici iz armenske verske zgodovine. Gajane je preprosta obiralka bombaža v kolhozu Armenije, in kot je značilno za vse svetnike, je trpela in umrla krivične smrti, a moralno čista. ***Ples s sabljami*** je najslavnejši odlomek tega baleta. V privlačno ritmično strukturo, zvočno barvitost in estetiko melodike zahodnoevropskega glasbenega kanona Hačaturjan spretno vpleta orientalske elemente, kar jo naredi izredno magnetično in razburljivo.

Na sporedu sta še dve nepogrešljivi polki **Johanna Straussa mlajšega (1825–1899)**, zvočno učinkoviti in duhoviti deli. Strauss mlajši je napisal več kot petsto valčkov in polk ter drugih kratkih del s plesnim značajem, zvrhanih veselja in svetlobe, kot iskriv izraz secesije in dunajskega fin-de-siecla na vrhuncu moči Avstro-Ogrske. ***Grom in strela*** ponazarjata silovitost nevihte, ne toliko njenega poteka kot posnemanja njenih elementov, trušča, ki ga povzročata grmenje in veter, ***Trič-trač polka*** se morda nanaša na trače, spletkarjenje in je zato tudi tako burleskna.

Budimpeški romski simfonični orkester je priznana zasedba tako na domačem Madžarskem kot tudi v tujini. Njegov ugled potrjujejo uvrstitev v nevidni muzej madžarskega duha, status nacionalne nesnovne kulturne dediščine in vpis v Guinnessovo knjigo rekordov kot največji romski orkester na svetu. S temi dosežki dokazuje, da ohranja kulturno tradicijo z umetniškim izražanjem neprecenljive vrednosti in je formacija, kakršne ni nikjer drugje na svetu. Ustanovljen je bil ob smrti romskega kralja violine Sándorja Járóke. Poslanstvo orkestra temelji na medgeneracijskem prenašanju in obujanju značilnih načinov muziciranja po zgledu tradicije romskih običajev, ki se že stoletja prenaša iz roda v rod, z očeta na sina. Tako člani Budimpeškega romskega simfoničnega orkestra s ponosom nadaljujejo zapuščino svojih slavnih prednikov. Posebni slog izvajanja usvojijo že v otroštvu z edinstvenimi metodami praktičnega učenja. Vsi člani so vsestranski in spretni glasbeniki, ki obvladajo širok spe-

kter glasbenih zvrsti. Strast in svoboda se čutita v vsaki skladbi, ustvarjata posebno povezanost med orkestrom in poslušalci ter oblikujeta enkratno vzdušje, ki že desetletja očara poslušalce vsega sveta in ponudi edinstveno in nepozabno glasbeno izkušnjo.

Metka Sulič

The Budapest Gypsy Symphony Orchestra *is famous both in its native Hungary and around the world. Its prestige is underlined by its inclusion in the so-called Invisible Museum of the Hungarian Spirit, its status as national intangible cultural heritage and, last but not least, its appearance in Guinness World Records as the largest gypsy orchestra in the world. Although this year marks the fortieth anniversary of the first concerts by the Budapest Gypsy Symphony Orchestra, founded following the death of the »king of the gypsy violin« Sándor Járóka, the orchestra has never looked only to the past. Its mission is actually based on intergenerational transfer and on reviving characteristic forms of music-making modelled on the customs of the Roma people. In this way it also ensures the continuity of Roma musical creativity and the performance of this spirited, often highly rhythmic and danceable and always virtuosic music in the symphonic medium, at the highest level. As may be seen from the programme of August's concert in Ljubljana, the orchestra's artistic activity is founded on preserving Roma musical tradition, which it successfully interweaves with folk song and the European musical legacy. Some of the greatest composers of past centuries – including Franz Liszt, Béla Bartók,* ***Johannes Brahms****,* ***Georges Bizet****, Pyotr Ilyich Tchaikovsky, Zoltán Kodály and the entire* ***Strauss*** *family – frequently incorporated into their own compositions a musical idiom which they believed coincided with the melos or inner melody of this nomadic culture.*

RADIO TELEVIZIJA SLOVENIJA | ARS

Izdal / *Published by*: **FESTIVAL LJUBLJANA**, avgust/ *August* 2025
Zanj / *For the Publisher*: **DARKO BRLEK**, direktor in umetniški vodja, častni član Evropskega združenja festivalov / *General and Artistic Director, Honorary Member of the European Festivals Association*
Glasbeni producent / *Music producer*: **MATJAŽ PRAH**
Tonski mojster / *Sound designer*: **JEAN MARKIČ**
Besedila / *Texts*: **METKA SULIČ**
Prevod / *Translation*: **AMIDAS, d. o. o.**
Oblikovanje / *Design*: **ART DESIGN, d. o. o.**
Tisk / *Print*: **TISKARNA PARA**
ljubljanafestival.si
www.facebook.com/ljubljanafestival
www.instagram.com/festival_ljubljana/
www.youtube.com/user/TheFestivalLjubljana
www.linkedin.com/company/festival-ljubljana
www.tiktok.com/@ljubljanafestival

Festival Ljubljana si pridržuje pravico do sprememb v programu in prizoriščih.
The Ljubljana Festival programme and venues are subject to change.

Glavni sponzor
General sponsor:

SAVA ZAVAROVALNICA

Glavni medijski sponzor
General media sponsor:

DELO

Sponzorji 73. Ljubljana Festivala / *Sponsors of the 73rd Ljubljana Festival:*

energetika *Ljubljana* skupina Javni holding Ljubljana
triglav
telemach
VODOVOD KANALIZACIJA SNAGA skupina Javni holding Ljubljana
NLB
Telekom Slovenije
PETROL Energija za življenje
KRKA
RIKO
TRIMO
SPAR
S.Oliver BLACK LABEL
Slovenske železnice
Lekarna Ljubljana
PALAIS & VILLA SCHELLENBURG LJUBLJANA
otpbanka
LJRL

Glavni sponzor zunanjega oglaševanja
General sponsor of outdoor advertising:

europlakat

Medijski partnerji / *Media Partners:*

metropolitan.si
N1
DNEVNIK
Ljubljana Airport
Finance
družina
HITRADIO center
ENTER
Rock Radio
MEDIA BUS MEDIJI V GIBANJU
INT. INTERNATIONALIS
net TELEVIZIJA
parada plesa

Sponzorji posameznih prireditev / *Sponsors of the individual events:*

SAVA ZAVAROVALNICA
DELO
telemach
NLB
triglav
Telekom Slovenije
PETROL Energija za življenje
KRKA
RIKO
TRIMO
SPAR
S.Oliver BLACK LABEL
Slovenske železnice
PALAIS & VILLA SCHELLENBURG LJUBLJANA
otpbanka
ELES
GRAWE
SINCE 1952 TERME DOBRNA HOTELS, SPA & MEDICAL CENTRE
i-Vent Smart ventilation
Technobell Technology
BTC
endomed Specialistični ambulantni diagnostični center
hse
kolag
KOLEKTOR
FMR
LIBRA PREMIA
LUKA KOPER Port of Koper
FOUR POINTS BY SHERATON Ljubljana Mons
Plinovodi Zvezati z energijo Zoliet
LUNOS
BKS Bank

Partnerji Ljubljana Festivala / *Ljubljana Festival partners:*

RADIO TELEVIZIJA SLOVENIJA
Slovenska filharmonija
COSMO
OPERA BALET MARIBOR SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE SLOVENE NATIONAL THEATRE
AUSTRIA TREND HOTELS
cityhotel LJUBLJANA
GRAND HOTEL UNION EUROSTARS ****
GRAND PLAZA LJUBLJANA
INTERCONTINENTAL LJUBLJANA
FOUR POINTS BY SHERATON Ljubljana Mons
Radisson BLU PLAZA HOTEL, LJUBLJANA
HOTEL SLON LJUBLJANA
Occidental Ljubljana
Hotel SLON & SLONČEK ob Sejmu
UNIVERZA V LJUBLJANI
AG Akademija za glasbo
GSR

Prijatelji Festivala Ljubljana / *Friends of Ljubljana Festival:*

INTESA SANPAOLO BANK
NP CONSULTING Business & Legal Consulting Ltd.
TETA FRIDA BOUTIQUE CONCEPT

Uradna vina
Official wines:

VINAKOPER

Uradni prevozniki / *Transport partners:*

LPP skupina Javni holding Ljubljana
PORSCHE SLOVENIJA
AA AvtoAktiv AUTOMOBILIS GROUP
GOGREEN EVENT & TRAVEL SOLUTIONS
Slovenske železnice GREMZVLAKOM